

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
6D011700- «Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығының (PhD)докторанты
Махаш Гаухар Абдуғаппарқызының «XX ғасырдың II
жартысындағы қазақ әдеби сыны және оқыту әдістемесі
(1960-1990 жылдар)»атты диссертациялық жұмысына

ШКІР

Әдеби үдеріс - әр халықтың рухани деңгейінің даму көрсеткіші және мемлекет пен қоғам үшін де айрықша мәнге ие. Асылы, әдебиеттану саласындағы зертеулер мен іргелі ізденістер арқылы ғана халық санасына елдік, бауырмалдық, адамшылық қасиеттерді сіңіре аламыз. Қандай халық болса да әлемдік өркениетке өз ұлттық құндылықтары арқылы ұмтылары күмәнсіз. Қоғамның мәдени-эстетикалық дамуында да әдебиеттің үлкен үлесі бар. Демек, ұлттық әдебиетті зерттеу және оны зерттеуші ғалымдардың еңбегін әділ саралап, тиісті бағасын беру - уақыттың талабы. Себебі, өткендегі ғалымдардың жетістіктерін танып, білу арқылы сол кездегі әдебиеттанудағы ғылыми ізденістерді саралауға мүмкіндік туады. Ал, әдебиетті зерттеу - көп еңбектенуді қажет ететін маңызды сала. Бұл тұрғыдан келгенде XX ғасырдың екінші жартысындағы кезең қазақ әдебиетін салыстырмалы-тарихи теориялық және сын тұрғысынан қарастырған ғалымдардың ғылыми еңбектерін ғылым талабына сай зерттеу - құптарлық қадам. Абай атындағы Ұлттық педагогикалық университетінің докторанты Махаш Гаухардың ұсынылып отырған диссертациялық жұмысы осындай келелі мәселелерді қарастыруымен құнды. Ғылыми жұмыста қазақ әдебиетінің Кеңес кезеңіндегі даму жолдары, жеткен жетістіктері мен шыққан биіктері әдебиеттану және әдеби сын бағытында жазылған іргелі еңбектерге негізделе отырып талданады. Осы орайда докторант көп ізденістер жасап, бірқатар тың деректерді пайдаланады, қазақ әдеби сынының тарихынан жақсы хабардар екендігін байқатады. 60-90 жылдардағы қазақ әдебиеттану ғылымының басты еңбектерін шолумен қатар, оларға жан- жақты әдеби-теориялық зерттеу жүргізуде өзіндік қабілет-қарымын, білімі мен біліктілігін айқын аңғартады.

Жұмыстың жаңалығы мен қорғауға ұсынылатын тұжырымдардың жұмыс мазмұнымен сәйкестігі, тақырыптың ашылуы мен зерделенуіне байланысты мынадай пікір айтуға болады. Ғылыми жұмыста қазақ әдебиетінің Кеңес кезеңіндегі даму жолдары, жеткен жетістіктері мен шыққан биіктері әдебиеттану және әдеби сын бағытында жазылған іргелі еңбектерге негізделіп отырып талданады. Осы орайда докторант көп ізденістер жасап, бірқатар тың деректерді пайдаланады, қазақ әдеби сынының тарихынан жақсы хабардар екендігін байқатады. 60-90 жылдардағы қазақ әдебиеттану ғылымының басты еңбектерін шолумен қатар, оларға жан-жақты әдеби-теориялық зерттеу жүргізуде өзіндік қабілет-қарымын, білімі мен біліктілігін айқын аңғартады.

Диссертация кіріспеден, үш бөлімнен, әр бөлім өз ішінде жеке тараулардан және қорытындыдан тұрады. Жұмыстың соңында пайдаланылған әдебиеттердің тізімі берілген.

Кіріспеде жұмыстың жалпы сипаттамасы, зерттеудің өзектілігі, тақырыптың зерттелу деңгейі, зерттеу нысаны, дерек көздері, ғылыми жаңалығы, зерттеудің мақсаты мен міндеттері, теориялық және әдістемелік негіздері, қорғауға ұсынылатын тұжырымдар, теориялық және практикалық маңызы, әдіс-тәсілдері толық көрсетілген.

«Кезеңдік әдебиеттану және әдеби сынның даму тенденциялары» деп аталатын бірінші бөлімде зерттеуші қазақ әдебиеттануы мен әдеби сын өкілдерінің өсіп, есейген, түрлі бағыттарда көптеген кемел еңбектер туғызған және айрықша қақынмен дамыған жемісті кезеңі туралы кеңінен талдайды. Расында, ХХ ғасырдың 60-90 жылдары – Кеңес өкіметінің саясаты қазақ қоғамының барлық саласын қатаң қадағалап, коммунистік идея ұдайы мадақталып, әдебиет пен өнерде тек қана жұмысшы-шаруа тақырыбы ұранға айналған, өзге көзқарас иелерінің сирек ұшырайтын қиын уақыт. Ол кездері Қазақтың ұлттық мұралары, фольклорлық шығармалардың көпшілігі, көне әдебиет туралы айтыла бермейтін, зерттеу жұмыстары да аз болатын. Әйтсе де, кеңестік дәуірде қазақ әдеби сыны жанр ретінде қалыптасып, әлем әдебиетіндегі әсіресе, Ресей мен Еуропа топырағындағы заманауи әдіс-тәсілдерді, әркілі мектептердің бағыт-бағдарларын, адамзаттың ойшыл даналары, әдебиетшілер мен сыншылар мұрасын жан-жақты меңгеріп, оларды ұлттық әдебиет пен өнерге сабақтастыра дамытып, салыстыра талдап-саралауда біраз биіктерді бағындырды. Диссертант осы сияқты маңызды тақырыпты игере отырып, бұл бағытта қалам тербеген көптеген қазақ ғалымдарының еңбектеріне ғылыми сараптама жасаған.

Сондай-ақ, диссертацияда бірқатар орыс және шетел зерттеушілерінің тақырыпқа қатысты ой-пікірлері назарға алынып, тиісті ғылыми сілтемелер берілген. Автордың көркем әдебиет пен сынға байланысты өзіндік пайымдаулары мен тұжырымдары да кездеседі.

«XX ғасырдың II жартысындағы қазақ әдебиеті сынын оқытудың ғылыми-әдіснамалық негіздері» деп аталатын екінші бөлімде XX ғасырдың екінші жартысындағы көркем әдебиет сыны және оны оқытудың заманауи мәселелерін талдап көрсетеді. Диссертацияда сөз болған әдеби сын мен педагогика пәні арасындағы рухани сабақтастық тақырыбы өте орынды шыққан. Бұл ретте зерттеу жұмысының қазіргі әдебиеттану ғылымының ең бір өзекті тақырыбы мен зәру мәселелеріне арналғандығын атап айтқан жөн.

Г.А.Махаштың «XX ғасырдың II жартысындағы қазақ әдеби сыны және оқыту әдістемесі » атты диссертация мақсатына жеткен талаптарға сай келеді, 6D011700 – Қазақ тілі мен әдебиеті мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алуға Г.А.Махаш әбден лайық деп санаймыз.

Ғылыми жетекшісі:

д-р Волкан Джошкун

